

TUME YA KIKRISTO YA HUDUMA ZA JAMII
KAMATI YA MTHANI WA PAMOJA KANDA YA KASKAZINI

MTHANI WA UTAMIRIFU-KIDATO CHA NNE, AGOSTI 2026
MUONGOZO WA USAHIHISHAJI KISWAHILI KIDATO CHA NNE

1.

i	ii	iii	iv	v	vi	vii	viii	ix	x
C	D	A	B	C	B	B	B	E	E

Alama 01@ jumla 10

2.

ORODHA A	i	ii	iii	iv	v	vi
ORODHA B	E	H	B	C	F	A

Alama 01@ jumla 06

3. mtahiniwa anapaswa kufafanua fasili ya dhana zote alizopewa kisha atoe mfano mmoja kwa kila dhana.

(i) Kiima – ni sehemu ya sentensi inayosimama kama mtenda au mtendwa wa jambo.

Mfano: **Anna (Kiima)** alilia kwa uchungu

(ii) Kiarifu – ni sehemu ya sentensi inayotoa tarifa kuhusu kile kinachofanywa na mtenda au mtendwa mfano: Anna **aliliakwa chungu (Kiarifu)**

(iii) Kirai Nomino-nifungu la maneno ambaloneno lake kuu ni nomino.

Mfano: **Bata** anatagamayaimakubwa.

(iv) Kishazitegemezi – tungo ambayo ikisimama peke yake haijika mlishikima ana

Mfano: **Mtoto aliyepotea**

(v) Shamirisho nomino inayojitokeza upandewakiarifu

Mfano: Bibi/ anawasimulia **hadithi** nzuri

(vi) Chagizonineno au kikundi cha manenokinachotoamaelezoyaziadakuhusu tendo.

Mfano: Juma alisomakitabu**usiku**

Alama 1.5 @ jumla 9

4. Mtahiniwaanapaswakuelezadhima za sita (6) za Vitenzivya Kiswahilikwakutoamfano

i) Kuoneshanjeomfano: **Ninasoma** - wakatiuliopo

ii) Kuoneshaukanushimfano: **Sitamsaidia**

iii) KuoneshaurejeshiwaMtenda / mtendwaMfano: **Walionsalimia**

iv) HuoneshahaliyamazoeaMfano. **Husikiliza**

v) Huoneshangelimfano: **Kilichomfurahisha KI-VI**

vi) HuoneshakaulimabalimbaliMfano: **Wanapendana** – kauliyakutendana.

Alama 1.5 @ jumla 9

5. Mtahiniwaandiketangazo la biashara

- Kichwa kiandikwekwaherufikubwa**alama 02**
- Aina ya Biashara**alama 01**
- Mahali inapopatikana biashara hiyo**alama 01**
- Mawasiliano**alama 01**

Tangazoliandikwekwaherufikubwanaliwenamanenomachache

TangazolitumielughayenyemvutokamaVivumishinaTamathali za semi

Picha namichoroyawezawekwakuvutia umakini wa wasomaji.

Alama 04

Jumla alama 09

6. Mtahiniwa afafanuemajukumusitaya BAKITA

- i. Kuratibunakusimamiaasasizote za ukuzajiwa Kiswahili
- ii. Kushirikiananavyombovinginenchinivinavyojihusishanaukuzajiwaluhgaya Kiswahili.
- iii. kutoahudumayatafsirinaukalimanikwaserikali, mashirikayaserikalinayasiyoyaserikali.
- iv. Kujishughulishanauchapishaji wavitabu vyataalumaya Kiswahili Pamoja najarida la Kiswahilinafasihiya Kiswahili.
- v. Kuendesha na kusimamia tafiti mbalimbali za Kiswahili.
- vi. Kutoa ushauri kwa waandishi na wachapishaji wa vitabu ili watumie Kiswahili fasaha.

Alama 1.5 jumla 09

7.(a)Mtahiniwaatungemethalizinazoendenanamaelezoaliyopewa

- i. Siku za mwiziniarobaini
- ii. usipozibaufautajengaukuta
- iii. Mkataapemapabayapanamwita au asiyesikia la mkuuhuvunjikaguu
- iv. Mcheleamwanakuliahuliamwenyewe
- v. Mtaka cha uvungunishartiainame
- vi. Kidolekimojahakivunjichawa au umojaninguvuutenganoudhaifu

Alama 01@ jumla 06

(b)Mtahiniwaatoemaanayanahaulizopewa

- i. Mchoyo
- ii. Amepigwanawatuwengi
- iii. Amefukuzwakazi

Alama 01@ jumla 03

8. Mtahiniwaanatakiwaasomeshairialilopewa, kishaajibumaswalialiyoulizwa.

i. Ukwapini “Mwongomiesimtaki” nautaoni “simtakinakataa” **alama 01**

ii. **Alama 01@ jumla 03**

-Kosa la kutotenganishabeti.

-Kutooneshavipandevyashairi

- Kutozingatiaalama za uandishi

iii.Mtahiniwaaandikeupyashairihilokwakuzingatiakanuni za utunziwamashairiyakimapokeo

Alama 02

iv. **Alama 01 @ jumla 02**

-Shartilifuaturariwa vina na Mizani

- Shartiliwelimejitosheleza

v. kuoneshamsisitizo.**Alama 01**

Jumla alama 09

9. **UTANGULIZI**

mtahiniwaatoemaanayakuijengajamiimpya

KIINI

mtahiniwaaonyeshenamwashairiwanavyoijengajamiimpya

Malenga wapya

- i. Kupiga vita matabaka mf, shairi la Punda, Mkulima
- ii. Kupiga vita uongozimbaya mf, shairi la Puuzo, Bahari, Mpaka Lini
- iii. Kupiga vita mapenziyasiyoyadhati mf, shairi Utanikumbuka, Kuunge
- iv. Kupiga vita unyonyaji mf, shairi la Samaki Mtungoni, Hali Halisi

Wasakatonge

- i. Kuwa nademokrasiyakweli mf, shairi la Unyama, Udikteta
- ii. Kupiga vita unafikinausaliti mf, Walamba Nyayo, Pepo Bila Kifo
- iii. Kupiga vita mmomonyokowamaadili mf, Jiwe Si Mchi, Wewe Jiko La Shamba
- iv. Kupiga vita halingumuyamaisha mf, Walalahoi, Afrika, MvujaJasho

Mashairi ya chekacheka

- i. Kuwa nademokrasiyakwelimfanoshairi la Taifa Wamelizikau.k 2
- ii. Kupiga vita uzembenaukasuku mf, TuambaeUkasuku
- iii. Tupige vita rushwanaulanguzi mf, Mwinyi Umewasha Moto
- iv. Kupiga vita ufujajiwamali za umma mf, shairi Gunia La Mikutano

ALAMA

Utangulizialama2

Kiini @hoja=2jumlaalama 12

Hitimishoalama 1

Jumla 15alama

10. UTANGULIZI

Mtahiniwaaelezekwakifupimaanayadhamiranauhalisiawa mambo ninini.

KIINI

Kwa

kurejeatamthiliyamtahiniwaahusianishedhamirazilizojadiliwanawaandishinanamnazinavy
oendananahalihalisiyamaishakatikajamiiyasasa.

Ngoswepenzikitovu cha uzembe

- i. Imani za uchawinaushirikina
- ii. Ndoa za mitalanasuala la malezi
- iii. Suala la ulevi
- iv. Suala la mapenzi

Kiliochetu

- i. Elimuyajinsia
- ii. Mapenzi katikaumrimdogo
- iii. Mila nadesturizilizopitwanawakati
- iv. Suala la mapenzinandoa

Orodha

- i. Suala la umaskini
- ii. Kukosekanakwauadilifu
- iii. Mmomonyokowamaadili
- iv. Ukwelinauwazi

ALAMA

Utangulizialama 02

Kiini @hoja 02jumla alama12

Hitimishoalama01

Jumla alama15

11. UTANGULIZI

Mtahiniwaaelezemaanayafalsafayamwandishi

Takadinimwandishianaaminikuwa,

- i. Kwamba Binadamuwotewanahakisawabilakujalimapungufuwaliyonayo. Mfano, Takadini.
- ii. Kuwa Maleziyawatotoyanapaswakufanywanawazaziwotewawiliyaaani baba na mama. Mfano, MtemiMakwati
- iii. Kuwa Mapenzi yadhatinimuhimu sana hasakwawalemavu

Watoto wa Mama Ntiliye mwandishianaaminikuwa,

- i. Wanawakewapambanajiwikiwezeschwawatainukakama Mama Ntiliye
- ii. Anaaminikwambawatotowakikosaelimuwanajiingizakatikavitendoviovu. Mfano Zitta na Peter
- iii. Amaaminikuwaulevihupelekea familia kukosamahitajiyamsingi. Mfano, Mzee Lomolomo

Joka la mdimu

- i. Anaaminikuwamatatizoyakifamiliahusababishwanausaliti. Mfano Brown Kwacha na Josephine
- ii. Matatizoyakijamiiyanasababishwanakutokuwajibikakwaviongozi. Mfano, Brown Kwacha

ALAMA

Utangulizialama 02

Kiini @hoja 02jumlaalama 12

Hitimishoalama01

Jumlaalama 15